

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizărilor nr. 281g/2021 și nr. 290g/2021

privind excepția de neconstituționalitate a
cuvântului „necesar” din articolul 17 alin. (1) din Legea
nr. 246 din 15 noiembrie 2018 privind procedura notarială
(documentele necesare pentru întocmirea actelor notariale)

CHIȘINĂU

22 martie 2022

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Cristina Chihai, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizările înregistrate la 20 și la 30 decembrie 2021,
Examinând admisibilitatea sesizărilor menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 22 martie 2022, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află sesizările privind excepția de neconstituționalitate a cuvântului „necesar” din articolul 17 alin. (1) din Legea nr. 246 din 15 noiembrie 2018 privind procedura notarială, ridicată de dl avocat Nicolae Marian, în interesele dlui Valentin Golubciuc, notar, intervenient accesoriu, în dosarele nr. 2-4867/2021 și nr. 2-4866/2021, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru.

2. Sesizările privind excepția de neconstituționalitate au fost trimise la Curtea Constituțională de către dnele judecătore Nina Arabadji și Violeta Gîrleanu de la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

3. Având în vedere identitatea de obiect a sesizărilor, Curtea a decis conexarea acestora într-un singur dosar, în baza articolului 43 din Codul jurisdicției constituționale, fiindu-i atribuit numărul 281g/2021.

A. Circumstanțele litigiului principal

I. Circumstanțele cauzei civile nr. 2-4867/2021 (sesizarea nr. 281g/2021)

4. La 24 iulie 2020, S.R.L. „Eurostil Construct” a vândut S.R.L. „OWL Trans” un bun imobil aflat în construcție, cu rezerva proprietății.

5. La 27 iulie 2020, S.R.L. „OWL Trans” a vândut bunul imobil în construcție dnelor Inga Gasnaș și Svetlana Nani. Contractul de vânzare-cumpărare a fost autentificat de către dl Valentin Golubciuc, notar.

6. La 4 martie 2021, S.R.L. „Eurostil Construct” a formulat o cerere de chemare în judecată împotriva S.R.L. „OWL Trans”, aflată în proces de insolvență, și împotriva dnelor Inga Gasnaș și Svetlana Nani, avându-i ca intervenienți accesorii pe dl Valentin Golubciuc și Agenția Servicii Publice, prin care a solicitat constatarea nulității contractului de vânzare-cumpărare din 27 iulie 2020, radierea din Registrul bunurilor imobile a dreptului provizoriu asupra bunului și încasarea cheltuielilor de judecată.

În motivarea cererii, reclamantul a menționat că, contrar articolelor 17, 31, 32 și 36 din Legea nr. 246 din 15 noiembrie 2018 privind procedura notarială, notarul nu a solicitat și nu a verificat, la data semnării contractului, înscrisurile confirmative necesare, *i.e.* certificatul privind achitarea în mod integral a prețului imobilului.

7. La 31 mai 2021, dl avocat Nicolae Marian a ridicat, în interesele dlui Valentin Golubciuc, excepția de neconstituționalitate a cuvântului „necesare” din articolul 17 alin. (1) din Legea nr. 246 din 15 noiembrie 2018 privind procedura notarială.

8. Prin Încheierea din 2 decembrie 2021, Judecătoria Chișinău, sediul Centru, a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

II. Circumstanțele cauzei civile nr. 2-4866/2021 (sesizarea nr. 290g/2021)

9. La 15 iunie 2020, S.R.L. „Eurostil Construct” a vândut S.R.L. „OWL Trans” un bun imobil aflat în construcție, cu rezerva proprietății.

10. La 18 iunie 2020, S.R.L. „OWL Trans” a vândut bunul imobil în construcție dnei Elena Carp. Contractul de vânzare-cumpărare a fost autentificat de către dl Valentin Golubciuc, notar.

11. La 4 martie 2021, S.R.L. „Eurostil Construct” a formulat o cerere de chemare în judecată împotriva S.R.L. „OWL Trans”, aflată în proces de insolvență, dnei Elena Carp, avându-i ca intervenienți accesorii pe dl Valentin Golubciuc și Agenția Servicii Publice, prin care a solicitat constatarea nulității contractului de vânzare-cumpărare din 18 iunie 2020, radierea din Registrul bunurilor imobile a drepturilor și încasarea cheltuielilor de judecată. În motivarea cererii, reclamantul a menționat că, contrar articolelor 17, 31, 32 și 36 din Legea privind procedura notarială, notarul nu a solicitat și nu a verificat, la data semnării contractului, înscrisurile confirmative necesare, *i.e.* certificatul privind achitarea în mod integral a prețului imobilului.

12. Dl avocat Nicolae Marian a ridicat, în interesele dlui Valentin Golubciuc, excepția de neconstituționalitate a cuvântului „necesare” din articolul 17 alin. (1) din Legea privind procedura notarială.

13. Prin Încheierea din 10 decembrie 2021, Judecătoria Chișinău, sediul Centru, a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

14. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

„(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului, sunt garantate.

[...].”

15. Prevederile relevante ale Legii nr. 246 din 15 noiembrie 2018 privind procedura notarială sunt următoarele:

Articolul 17

Documentele necesare pentru întocmirea actelor notariale și cerințele față de acestea

„(1) Notarul va cere părților, după caz, înscrisurile confirmative **necesare**, autorizațiile și avizele prevăzute de lege pentru întocmirea actului notarial sau îndeplinirea acțiunii notariale, cu excepția documentelor care confirmă datele din registrele de publicitate, ținute în formă electronică. La cererea acestora, notarul poate acorda servicii de colectare și obținere a documentației **necesare**.

[...].”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului sesizărilor privind excepția de neconstituționalitate

16. Autorul sesizărilor susține că prevederile contestate nu corespund exigențelor calității legii. Astfel, fără a fi enumerate actele necesare, notarul nu poate cunoaște care acte trebuie să solicite de la persoane în cadrul procedurii de întocmire și de autentificare a actelor civile.

17. Autorul sesizărilor menționează că licența notarului este generatorul clientelei, fapt care face incident dreptul de proprietate garantat de articolul 1 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană. Așadar, exercitând atribuțiile profesionale, notarul trebuie să cunoască lista concretă a actelor juridice care urmează a fi prezentate pentru autentificarea unui contract. De asemenea, afectarea dreptului de proprietate al notarului sub aspectul detașării clientelei profesionale constă în eventualul risc de aplicare a sancțiunii disciplinare în privința notarului.

18. Prin urmare, autorul sesizărilor consideră că imprevizibilitatea cuvântului „necesare” din articolul 17 alin. (1) din Legea privind procedura notarială contravine articolelor 1 alin. (3), 23 alin. (2) și 46 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

19. Examinând admisibilitatea sesizărilor privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

20. În jurisprudența sa, Curtea a stabilit următoarele condiții de admisibilitate a unei excepții de neconstituționalitate:

(i) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție;

(ii) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

(iii) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;

(iv) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate (HCC nr. 2 din 9 februarie 2016, punctul 1 din dispozitiv).

21. Cu privire la prima condiție Curtea reține că, potrivit articolului 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Legea nr. 246 din 15 noiembrie 2018 privind procedura notarială, ține de competența Curții Constituționale.

22. Obiectul sesizărilor îl constituie cuvântul „necesar” din articolul 17 alin. (1) din Legea privind procedura notarială. Acest alineat stabilește că notarul va cere părților, după caz, înscrisurile confirmative necesare, autorizațiile și avizele prevăzute de lege pentru întocmirea actului notarial sau îndeplinirea acțiunii notariale, cu excepția documentelor care confirmă datele din registrele de publicitate, ținute în formă electronică. La cererea acestora, notarul poate acorda servicii de colectare și obținere a documentației necesare.

23. Cu privire la a doua condiție, Curtea observă că excepțiile de neconstituționalitate au fost ridicate de un intervenient accesoriu în cadrul unor procese din fața unor instanțe de drept comun (a se vedea § 1 *supra*).

24. Curtea reține că, potrivit Hotărârii Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016, excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată de instanța de judecată din oficiu și de părțile în proces, inclusiv reprezentanții acestora, ale căror drepturi și interese pot fi afectate prin aplicarea unei norme neconstituționale la soluționarea cauzei (§ 77 și punctul 1 din dispozitivul Hotărârii).

25. Pe de o parte, Curtea observă că a examinat, în jurisprudența sa, dreptul intervenientului accesoriu de a sesiza Curtea Constituțională, pronunțând în acest sens Decizia de inadmisibilitate nr. 90 din 23 iulie 2020. În decizia citată, Curtea a reținut că părțile în procesul civil sunt reclamantul și pârâtul, care pot fi orice persoană fizică sau juridică prezumată, la momentul intentării procesului, ca subiect al raportului material litigios (a se vedea articolul 59 alin. (1) din Codul de procedură civilă). Așadar, Curtea a notat că intervenientul accesoriu nu deține calitatea de parte în proces și respectiv nu este subiectul căruia i s-a conferit dreptul de a ridica excepția de neconstituționalitate în fața instanței de judecată. Totodată, Curtea a subliniat că autorul excepției a pledat nu în interesele sale, ci în interesele unui terț, parte în cauza civilă în cadrul căreia a fost ridicată excepția de neconstituționalitate. Curtea a reiterat că excepția de neconstituționalitate nu poate fi ridicată pentru protejarea drepturilor și intereselor unor persoane terțe și a stabilit că

excepția de neconstituționalitate ridicată de intervenientul accesoriu nu întrunește a doua condiție de admisibilitate stabilită în Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016 (a se vedea §§ 16-19 din Decizia citată).

26. Pe de altă parte, în Hotărârea nr. 2 din 9 februarie 2016, Curtea a reținut că excepția de neconstituționalitate este un mijloc de apărare, prin care partea chemată în fața unei instanțe de judecată invocă neconstituționalitatea unei norme legale și are sarcina „asigurării respectării drepturilor și libertăților fundamentale garantate de Constituție în procesul soluționării litigiilor de către instanțele judecătorești de drept comun”. Curtea a stabilit că dreptul la un proces echitabil presupune, *eo ipso*, prezumția de conformitate a actelor normative interpretate și aplicate de instanța judecătorească în actul de îndeplinire a justiției cu normele constituționale și reglementările internaționale (a se vedea §§ 54, 63 și 65 din Hotărârea citată).

27. În acest context, Curtea reiterează că dreptul de acces al cetățenilor prin intermediul excepției de neconstituționalitate la Curtea Constituțională reprezintă un aspect al dreptului la un proces echitabil și constituie un instrument puternic prin intermediul căruia cetățeanul are posibilitatea de a acționa pentru a se apăra împotriva legislatorului, în cazul în care sunt încălcate prin lege drepturile sale constituționale (a se vedea HCC 2 din 9 februarie 2016, § 79; HCC nr. 5 din 25 februarie 2020, § 146; HCC nr. 30 din 23 septembrie 2021, § 96).

28. La interpretarea acestui concept, Curtea trebuie să aibă în vedere sensul atribuit de Curtea Europeană noțiunii de victimă stabilită la articolul 34 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Așadar, potrivit jurisprudenței constante a Curții Europene, conceptul de victimă trebuie interpretat în mod autonom și indiferent de conceptele existente în legislația internă a statului. Curtea Europeană a reținut că noțiunea de „victimă” face obiectul unei interpretări evolutive din perspectiva condițiilor din societatea contemporană și trebuie aplicată fără un formalism excesiv, deoarece ar face inefficientă și iluzorie protecția drepturilor garantate de Convenția Europeană (a se vedea *Gorraiz Lizarraga și alții v. Spania*, 27 aprilie 2004, §§ 35, 38).

29. Curtea Europeană a examinat o cauză în care reclamantul a formulat o cerere privind încălcarea dreptului la libertatea de exprimare, garantat de Convenție. Reclamantul a declarat că „oamenii au fost privați de moștenirea lor istorică și culturală; restaurarea complexului Tsaritsyno este profanarea unui monument istoric”. Aceste declarații au fost citate și publicate de un ziar. Nefiind de acord cu articolul publicat în ziar, Consiliul Local din Moscova a formulat o cerere de chemare în judecată împotriva redacției ziarului și a ziaristului, menționând că declarațiile reclamantului le-a afectat reputația. În cadrul acestui proces de defăimare, reclamantul a fost admis de către tribunalul național ca terț, care nu a formulat cereri cu privire la obiectul litigiului. Reclamantul a menționat că atunci când a criticat lucrările de renovare a complexului și-a exercitat dreptul la libertatea de exprimare, garantat de articolul 29 din Constituția Federației Ruse. Tribunalele naționale au admis cererea Consiliului Local

din Moscova și au dispus ca ziarul să dezmintă articolul publicat anterior. Curtea Europeană a reținut că, în baza dreptului intern, calitatea de terț i se recunoaște persoanei care nu a formulat pretenții separate referitoare la obiectul litigiului și hotărârea judecătorească poate afecta drepturile și obligațiile terțului. Prin admiterea reclamantului ca terț în proces, tribunalele naționale au acceptat tacit că drepturile sale puteau fi afectate de soluțiile lor. Astfel, Curtea Europeană a admis că reclamantul poate fi considerat ca fiind „direct afectat” de procedurile la care a participat și, în consecință, poate pretinde că este o „victimă” în sensul articolului 34 din Convenție (a se vedea *Margulev v. Rusia*, 8 octombrie 2019, §§ 5-14, 34-37).

30. Pornind de la interpretarea noțiunii de victimă stabilită în jurisprudența Curții Europene (a se vedea §§ 28-29 *supra*), Curtea reține că prezenta excepție de neconstituționalitate ridicată de intervenientul accesoriu este formulată de subiectul căruia i s-a acordat acest drept în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

31. Cu privire la a treia condiție, Curtea reține că excepțiile de neconstituționalitate au fost ridicate în două cauze care au ca obiect examinarea unor cereri de chemare în judecată privind constatarea nulității contractelor de vânzare-cumpărare autentificate notarial. Astfel, Curtea admite că instanțele de judecată vor aplica prevederile criticate în cauzele pe care le examinează.

32. Cu privire la a patra condiție, Curtea observă că prevederile contestate nu au constituit anterior obiect al controlului de constituționalitate.

33. Curtea a reținut că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept fundamental. Astfel, Curtea a analizat, prin prisma argumentelor autorului excepției, dacă prevederile contestate reprezintă o ingerință într-un drept fundamental (a se vedea DCC nr. 109 din 13 iulie 2021, § 19; DCC nr. 17 din 15 februarie 2022, § 22).

34. Autorul excepției a susținut că prevederile contestate contravin articolelor 1 alin. (3) [*preeminența dreptului*], 23 alin. (2) [*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*] și 46 [*dreptul la proprietate privată și protecția acesteia*] din Constituție.

35. În jurisprudența sa, Curtea a subliniat că articolele 1 alin. (3) și 23 alin. (2) din Constituție nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabile, autorul excepției de neconstituționalitate trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile garantate de Constituție. Abia în cadrul analizei caracterului justificat al ingerinței abstracte în drepturile fundamentale garantate de Constituție Curtea poate pune în operă prevederile acestor articole (a se vedea HCC nr. 37 din 7 decembrie 2021, § 27; DCC nr. 23 din 22 februarie 2022, § 14).

36. Cu privire la incidența articolului 46 din Constituție, autorul sesizării susține că neclaritatea cuvântului „necesar” îi afectează dreptul de proprietate, sub aspectul creării unei clientele și prestării serviciilor notariale care îi generează un profit. De asemenea, o eventuală omisiune de a solicita un document/înscris necesar în cazul prestării serviciilor

notariale poate conduce la aplicarea unei sancțiuni disciplinare în privința notarului. Pentru a examina acest aspect, Curtea consideră necesar să analizeze previzibilitatea noțiunii „necesare” din articolul 17 alin. (1) din Legea privind procedura notarială.

37. Curtea reiterează că articolul 23 din Constituție nu-i impune legislatorului obligația definirii tuturor termenilor folosiți în cuprinsul normelor de drept substanțial. În acest context, pornind de la principiul aplicabilității generale a legilor, Curtea reține că formularea lor nu poate prezenta o precizie absolută. Una dintre tehnicile standard de reglementare constă în recurgerea mai curând la categorii generale, decât la liste exhaustive. Astfel, multe legi folosesc, prin forța lucrurilor, formule mai mult sau mai puțin vagi, a căror interpretare și aplicare depind de practică. Oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de drept, există un element inevitabil de interpretare judiciară (a se vedea HCC nr. 24 din 10 august 2021, § 38; HCC nr. 33 din 26 octombrie 2021, § 46).

38. Sub acest aspect, având în vedere diversitatea actelor juridice supuse autentificării notariale, Curtea observă că este, practic, imposibilă stabilirea prin lege a unei liste exhaustive a documentelor necesare pentru autentificarea actelor notariale. În acest caz, Curtea reține că articolul 17 alin. (1) din Legea privind procedura notarială nu poate să abunde în texte explicative.

39. Curtea mai notează că textul contestat nu are ca destinatar publicul larg, ci în exclusivitate notarii, ca grup profesional cu statut special, exponenți ai puterii de stat [a se vedea articolul 8 alin. (1) din Legea nr. 69 din 14 aprilie 2016 cu privire la organizarea activității notarilor]. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a menționat că sfera de aplicare a conceptului de previzibilitate depinde în mare măsură de conținutul instrumentului în cauză, de domeniul pe care îl reglementează, precum și de numărul și statutul destinatarilor săi. Persoanele care au o activitate profesională trebuie să dea dovadă de o prudență mai accentuată în cadrul activității lor și este de așteptat ca aceștia să-și asume riscurile inerente activității lor (*Satakunnan Markkinapörssi Oy și Satamedia Oy v. Finlanda* [MC], 27 iunie 2017, § 145; *Sekmadienis Ltd. v. Lituania*, 30 ianuarie 2018, § 65) [DCC nr. 98 din 30 septembrie 2019, § 24; DCC nr. 53 din 13 aprilie 2021, § 24].

40. Prin urmare, în baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizările privind excepția de neconstituționalitate nu întrunesc condițiile de admisibilitate și nu pot fi acceptate pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibile* sesizările privind excepția de neconstituționalitate a cuvântului „necesare” din articolul 17 alin. (1) din Legea nr. 246 din 15 noiembrie 2018 privind procedura notarială, ridicată

de dl avocat Nicolae Marian, în interesele dlui Valentin Golubciuc, notar, intervenient accesoriu, în dosarele nr. 2-4867/2021 și nr. 2-4866/2021, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 22 martie 2022

DCC nr. 36

Dosarul nr. 281g/2021